

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

31. De vehementia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

quia super domum Domini. Clament illi nec
cessent, non egent multum rhetorum præcep-
tis, qui satis vñctione spiritus edocentur.

Deyhemetia.

CAPUT XXXI.

Vehemen-
cia quid?

Asperitati, ut plurimum affinis est Vhe-
mentia, quæ ab Hermogene φυστος ap-
pellatur, distinetque ab asperitate, quod illa etia
in amicos, hæc in aduersarios, & hostes tor-
queatur; illa mitius agat, & lenius, hæc om-
niù duriter, & asperè sine villa dissimilatio
verborum. Itaque tota est in iuuenientiis posi-
ta, in quibus plurimum grauitatis esse solet, &
in hoc genere natura ipsa ad sui defensionem
arma suggestente triumphant summi oratores,
qui nulam melius dicunt, quam cum male-
dicunt. Singulare est in inuincendo Demo-
sthenes, sed ne minor Cicero, quanquam ille

Vehementia ex
Cicerone &
Demosthe-
ne &
Demosth.
contra A-
ristot.

validius amittaturum flagrare velum intorque-
re videtur, hic iuxta laxior, ut solet, & am-
plior. Demosthenes contra Aristogitonem
ita inuincitur. οὐτοὶ διόροι λεγοντεῖς ὅτι
φαμάσθε, ὅτι μέντος διάλογον τὸ τε μάκρον
ἴδειν προτίτεν Βεβαῖον. Hic igitur illam
sua intercessione periculo eripere poterit: ve-
nientius homo, pessis reipublicæ, quem abo-
minetur potius aliquis tumul atque aspicerit,
quam ut velit appellate. At Cicero in Vati-
num. Appellatis ne nominatum pessum illius
anni, furiam patriæ, tempestatem reipub. Clo-
dium. Hæc scilicet. At quam magnificè in si-
mili ratione supra Demosthenem amplificat
contra eum, qui se pro alio intercessurum di-
xerat, cum ipse esset famosissimus, satis fuit
Demostheni dixisse: Μανίτερα, ὅφελακος,

Cicero in
Vatin.

δαΐστε. In simili inquam, genere Cicero,
cum dixisset Clodius se domum Ciceronis re-
ligiosam fecisse, ille rorquens longè ornati-
us, & d. fatus: Tu meam domum religio-
sum facere patuisti? Ecqua mente? quia inua-
leras, quam manu? quia disturbaras, quia voce?
qua incendi iusseras, quia lege? quamne illa
quidem imputitate tua scriperas, quo pului-
nari? quo stupras, quo simulachro? quo
eroprum ex meretrici sepulchro in Impera-
toris monumento collocaras. Longè hæc
grauiora, quam si dixisset breuiter, ut

Demosthenes. Domum meam purgabie-
δραμαχεῖσθαι, & locutus. Deinde illud, & ocar-
onū ἀντίτι, quæ detestabantur omnes (vult ho-
minis maximè contemptum oculis subijcere.)
Quanto magnificenter dixit Cicero, abiectū,
contemptum, despiciunt à ceteris, ate ipso
desperatum, & reliquum, circumspectantem
omnia, quicquid incepisset, pertimescētem,
diffidem luis rebus, sine voce, sine liberta-
te, sine authoritate. In oratione pro corona Demosth.
grauiter Alchinem perstringit his verbis: pro corona
Επειτα, ὡραῖος τε καὶ γραμματοφόρος;
O homo exerande, & incurue scriba. Et,
ἄλλα μαρτυροῦσθαι, οὐ, πει εἰ γραμματοφόρος, δι-
λογοὶ γραμματεῖς, & nos potius author
mandaciorum, forensis tabula, pessilens scriba
(que Graeci tanti faciunt.) Quād luculentius
Cicero Pisonem, Clodium, M. Antonium
exagitat! Syrus nescio quia de gregi nonnitorum.
Non enim nos ipsi oīlor foris, non pilosæ genæ, non
dente puri ridi deciperunt, & ext. immura.

Patres Ecclesiæ, tum Græci, tum Latini, Patres
hunc stylum aculeatum, plerumque in impro- Ecclesiæ
bos, & flagitosos distinguunt summa liberta- Vehementia
tes, in quibus est animaduertere magnum vim tes-
eloquenti. Luber ex multis hæc grauitatis e-
xempla apponere. Audi qua oratione Con- Hilarius
stantium Augustum infesterit Hilarius. Pro- contra Con-
clamo tibi, Constanti, quod Neroi loquutus
rus fuisset, quod ex ne Decius, & Maximianus Augustum
audirent. Cōtra Deum pugnas, contra Eccle- videntur
siām, sanctos persequeris, prædicatores
Christi odis, religionem tollis, tyrannos non
iam diuinorum, sed humanorum, Christianū
te mentiris, Christi nouis hostis es, Antichti- Constanti
stum præuenis, & arcanorum mysteria cius impia-
operaris. Condīs fidem contra viens: doctor exagitat
prophanorum es, in doctus piorum: Episcopa-
tus tuus donas, bonos mali demutas: Sacer-
dotes custodia mandas, exercitus tuos ad ter-
rorem Ecclesiæ disponis.

Omnia sc̄uissima, sine inuidia gloriofum
mortuum peragis, nouo, inaudito que ingenij
titilio, de diabolo vincis, & sine martyrio
prosequeris. Plus crudelitati vestre Nero, De-
ci, Maximianus debemus, diabolum enim per-
vos vicimus. At tu omnium crudelitatum cre-
delisime, dāno maiore in nos, & venia maio-
re deseuis. Subrepis nomine blandieatis, oc-
cidis specie religionis, impietatem peragis,
Christi fidē, Christi mendax prædicator, extin-
guis. Nō relinquis saltē misericordias excusationes,

et eterno iudicetur suo poena; & aliquas lanitatem corporum praferant cicatrices. Scelerissime mortaliū, omnia persecutionis mala, ita temperas, ut excludas & in peccato veniam, & in confessione martyrium.

Hæc fulmina sunt. Quid verò ipse Hieronymus nemini in hoc stylo inferior, quomodo in Iouinianum exagit?

D. Hiero.
lib. 2. aduer-
sus toninia-
num vthe-
men.
Iouinianus
Proteus
Christum
Zenone
commutat.
Atrebatum
& Laodicea
ornatus
mollis de-
scriptio.
Aqualicen-
tus.
Idem in
Sabinianū
Sabinia-
num.

Miror quomodo se pes lubricus, & Proteus noster, in variatum le mutat portentum formarum. Qui enim in eoitu, & in laturitate Eusebii est, subito in retributione mentorū Stoicus efficit Hierosolymam Cithio, Sudam Cypro, Christum Zenone commutat.

Ante nudo eras pede, modo non solum calciato, sed & ornato. Tunc pexa tunica, & nigra subucula vestiebaris, sordidatus, & pallidus, & callosam opere gestitas manum, nunc lineis, & sericis vestibus, & Atrebatum, ac Laodicea ornatus indumentis incedis. Rubent buccæ, nitet cutis, come in occipitum, frontemque tornantur: protensus est aquilicus, influrgunt humeri, turger guttur, & de obesis fauibus suffocata verba promuntur.

Et quo stylo Sabinianum perstringit epist. II 12 (At tu bonæ spei columen, excettæ stimulis inflammatus, factus es mihi in arcum peruersum, & contra me conuiciorum sagittas iacis. Inimicus tibi factus sum vera dicens. Nō doleo de maledictis. Quis enim nesciat, nihil nisi flagitosum tuo ore laudari, hoc plango, quod te ipsum non plangis quod te non fecitis mortuum, quod quasi gladiator paratus Libitinæ in proprium funus ornaris, &cæt. Diuus quoque Bernardus, fluens alias lactea styli amicitate, ubi agit in hostes religionis, & virtutis, suis aculeis non caret. Adiuete ut in pseudo legatum Antipapæ rem gerat in quadam ad Episcopos Galliæ epistola.

Quid nisi ante oculos vestros conantur, si patimini proscribere Christum? Iam nouus apud vos suo Papa cudit legatus Episcopos, ne soli sit sibi Papa. Nec mortuis successores; sed viatis inuasores, tyrrannica fretus potentia, suerintrudit.

Nunquid autem talia gratis legatus actitat pro Papa suo? En illæ totam, ut is gloriarur, Franciam, atque Burgundiam legationem eius antiquæ superaddidit. Potest & adiungetur si vult Medos, & Perlas, & medios fines Deca polcos. Quare nō & ultra Sauromatas, & que eunque denique locum calcauerit pes suus, suus sit, quo vel vacuis nominibus gloriatur?

O homo nos minus sine fronte, quā sine mente, nec Dei memor timoris, nec lux honestatis, &cæt. Quid Diuum Gregorium Naziazenum in lullianum, & cæteros commemorem? cum quibus profani non mihi videntur comparandi.

Hæc virtus incitat potius excelsa animi *tum inue-*
vigore, & iusta iracundia stimulis, quam à diuina
præceptis pendeat. Observandum tamen non vñus.
temere hoc genus dicendi admittendum, sa-
nari multa diæta, quæ nequeunt Chirurgia,
manuertia semper placere consilia, parum
honestum videlicet apud sapientes rixari, hæc
tela cōtra improbos peruvicaces, & obstinatos
necessitate distingenda, cum alijs remedij
sanati non possint. Præterea curare oportet, ne
ex triuijs maledicta sumantur, sed ea quæ ge-
nerolam grauitatem spirent. Licentius autem in
istis fertur oratio, & plerumque etiam in ca-
lore ingenii noua verba cōminicatur, ut sunt
illa Demosthenis λαγκόφας Θ., & γραμμα-
τοῦ φωνα, quæ nunquam dixisset, nō si iratus. Pe-
riodi curandæ non sunt: nam si in hoc genere
periodos elabores, perinde est (inquit Deme-
trius) ac si vincitum hominem pugnare iubeas. *Vehementi-*
non affecti-
periodos.
Dimet.
Phal. in lib.
tipi i gaudiu-

De Splendore.

CAPVT XXXII.

Tertia virtus grauitatis ea est, quæ ab Her-
mogene dicitur λαυρότης, splendor, qui sit Hermog.
vbi orator nonnulla de le, & suis rebus gestis ῥητορική λαυρω.
magnifice predicit: ἵνα τοῖς διατρέπεται τὸ Λαυρού
νον καὶ τὸ πλεόνεκτον αὐτῷ προδειχθεῖται. prudens.
Nota ea tantum commemoranda, quæ veram,
& solidam gloriæ habere existimantur, alio-
quis si quis le ob rem modicam iactantius effe-
rat, plus concitari risus, quam sibi cœciliat gra-
uitatis, & cum omnis de propriis laudibus fer-
mo fermè sit auditoribus importunus, tum
maxime is, qui virtutis, & gloriæ fundamen-
tum non habet.

Ex quo dubium esse poterit, an ad grauita-
tem pertineat, sua commemorare, cum omnes quando per-
fere tam sint alienum laudem impatiens, missa.
quam suarum audi. Veram sibi causa postu-
lat, & ea sunt ab oratore gesta, quæ sincera laudem mereantur, nō est vanum commemo-
rare, imò sœpe multæ gratia, & venustatis ha-
bet, modò aurea mediocritate temperetur. At-
que in eo fatendum est Demosthenem sive Ci-
tius laudi-
ceroni præstite, ille enim glauiter admo-
bus parcus.

O 2 dum,